

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLOTSGARTNERENS HUS I HØRSHOLM

Udgivet af Museumsforeningen for Hørsholm og Omegn
1980

© Hørsholm Egn Museum.
Klicheer: Middelboes Reproduktionsanstalt.
Tryk: Hørsholm Bogtrykkeri.

Indhold:

Slotsgartner Pflügger bygger hus	3
Huset og dets beboere	5
Fuglsanghus er værd at bevare	11
Flytning af Fuglsanghus forberedes	14
Genopførelse af Slotsgartnerens Hus	16

Billederne er fra Hørsholm Egn Museums arkiv, de nyere optaget af Helge Pedersen.

Billedet s. 24 er gengivet efter „Jagtslottet, Eremitagen 1736 - 1936“, Det Berlingske Bogtrykkeri, 1936, tegning af Hakon Spliid.

Tegningen på omslaget er udført af Inger Nielsen 1980 efter bly-antsskitse fra 1910-20 af dr. Aage Møller, Usserød. Skitsen tilhører Marie Louise Bang, f. Glarbo.

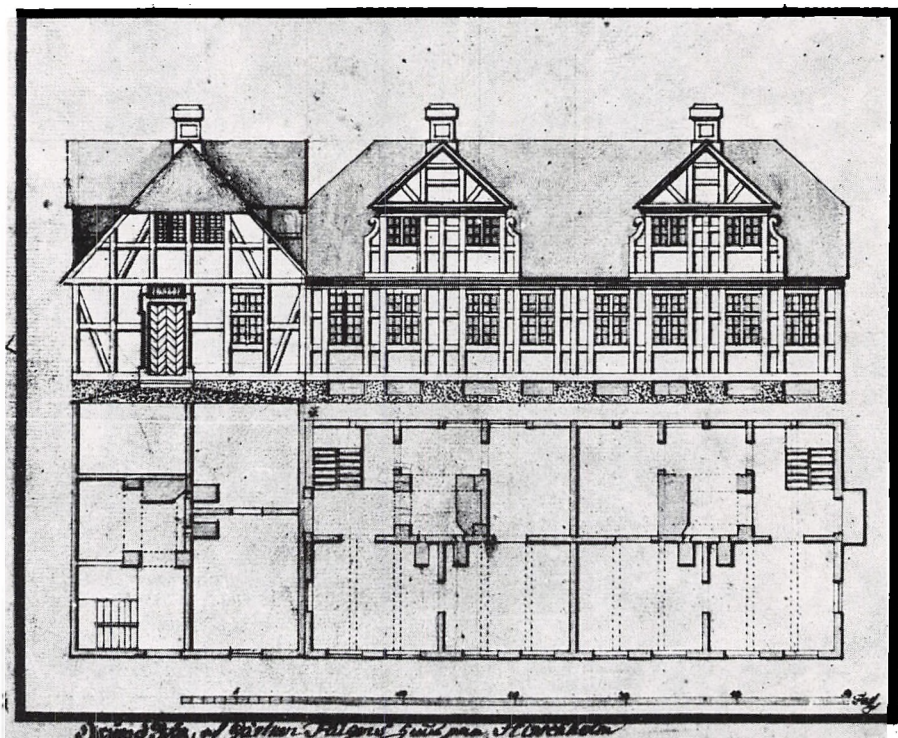
SLOTSGARTNERENS HUS I HØRSHOLM

FUGLSANGHUS

bygget 1764, nedtaget 1976, genopført 1978-80

P. CHR. NIELSEN

Udgivet af Museumsforeningen for Hørsholm og Omegn
1980

Slotsgartnerens Hus efter plan fra begyndelsen af 1760'erne i Overhofmarskallatets arkiv, Rigsarkivet. Tegningen bærer påskriften: Grund-Ritz af Gärtner Flügers Huus på Hirschholm. Man skulle imidlertid spare ved byggeriet, og huset fik ikke to kviste med svunget tommer på hver side, som tegningen viser, men kun en på hver side af et mere enkelt udseende. Også på bindingsværket til gavle og haveside blev der sparet, således at dette fik langt mindre dimensioner end facadens. Bemærk tegningens døre og vinduer, der endnu er bibeholdt, bortset fra vinduerne ud mod gaden, der er erstattet af en mere moderne type. Huset var et dobbelthus med to ens lejligheder. Der var kælder under det halve af huset, og i tagetagen var der indrettet værelser, hvortil der førte trapper op, således som det fremgår af grundplanen af stueetagen.

SLOTSGARTNER PFLÜGGER BYGGER HUS

Dronning Sophie Magdalenes navn er knyttet til Hørsholm med stærke bånd. Christian VI skænkede hende i 1730 Hørsholm gods og slot. I fællesskab byggede de det ny prægtige slot, som blev revet ned 1810-12, og kongen imødekom sin dronnings ønske og gav 1739 købstadsrettigheder til den by, hun ønskede skulle vokse op ved slottet. Byen skulle anlægges efter planer, der blev udarbejdet af Nicolai Eigtved, der også er fader til Frederiksstaden i København.

H. C. Rosted fortæller herom i „Slotsgartnerens Hus“, 1967: „Den første, der byggede, var dronningens bartskeer eller amtskirurg; efter ham fulgte en maler og en snedker. De gjorde alle brug af den byggehjælp, som dronningen havde givet tilsagn om, når byggeriet var udført på forsvarlig måde og uden stråtag. Regningerne skulle indsendes til amtmanden, og endelig skulle hofbygmesteren sammen med kyndige håndværksmestre have besigtiget og godkendt byggeriet. Flere andre byggede i byen, men de opfyldte ikke betingelserne for at få byggehjælp. . . .

I tiden kort efter 1760 skænkede dronning Sophie Magdalene sin slotsgartner, Johan Tobias Pflügger, en grund ud mod den daværende kongevej. Det var en ret stor grund; der findes imidlertid ingen oplysning om, hvornår og på hvilke betingelser han fik overladt det store areal, der strakte sig et langt stykke hen ad den nuværende Kammerrådensvej. I Geodætisk Institut er bevaret et kort, der viser at der må være bygget på arealet allerede i 1764. . . .

Slotsgartner Pflügger ville naturligvis gerne drage fordel af den byggehjælp, dronningen havde givet løfte om. Han indsendte derfor en tegning af det hus, han agtede at bygge; den er bevaret i overhofmesterens arkiv, men desværre er alle bilag borte, og der står ingen forklaring på tegningen, heller ingen approbationspåtegning. Forøvrigt er det den eneste tegning, der findes af de ælste huse i det daværende Hirschholm. De andre indsendte planer har lidt samme skæbne som mangfoldige af de arkivalier, der vedrørte slottet. De er efter al sandsynlighed gået tabt ved Christiansborg Slots brand 1794.

Den bevarede tegning bærer påskriften: „Grund Ritz af Gärtner Flügers Huus paa Hirschholm“, og det er sikkert murermester Cord Hendrich Hauschildt, der har udført den; han var nemlig dronningens murermester, fast ansat på hendes gods.

Hans udkast viser en ret stor og rummelig bygning med fire kviste, to mod gaden og to mod gård- eller havesiden. Det er et typisk købstadshus, der er beregnet til at ligge ud mod en gade. Dronningens rådgivere havde ordre til at spare, og der måtte også

for denne bygningssags vedkommende udvises sparsommelighed. Byggeomkostningerne måtte bringes ned, da dronningens tilskud jo blev ydet i forhold til dem. Man strøg først og fremmest en kvist på hver side af huset, og på forskellig måde blev byggeriet forenklet. . . .

Der var indrettet to lejligheder, hver med sin forstue og trappe op til tagetagen. Bygningen er opført i bindingsværk og hviler på et solidt kampestensfundament med en dyb kælder under det halve hus. Taget er teglhængt“. (s. 5 - 7).

Slotshaven i Pflüggers tid

Det var de berømte arkitekter J. C. Krieger, L. Thura og N. Eigtved, der forestod slotsbyggeri og haveanlæg i Hirschholm i tiden 1720-44, og såvel slot som have opfyldte tidens krav. I 1758 blev Johan Tobias Pflügger slotsgartner. Han havde embedsbolig i Kavalerbygningen på Folehavevej. Da Pflügger trådte til, var slotshaven endnu på sit højeste.

Efter Sophie Magdalenes død overgik Hørsholm til kronen, og i somrene 1770 og 1771 holdt Christian VII, Caroline Mathilde og Struensee hof her. Ved dette ungdommelige hof, hvor man hengav sig til lystighed – for ikke at sige løssluppenhed – brugte man flittigt slotshaven med dens mange indretninger til adspredelse og forlystelse. I havehuset blev der givet koncert og opera, i haven fyrværkeri og illumination; som mål for ture til vogns, til hest, eller endog til fods havde man havens grotter, lysthuse, labyrint og friluftsteater, solbeskinnede rundinger med blomster, karruseldam, svømmende lysthuse m. m. En del steder kunne man måske endda bruge til stævnemøder! Kulminationen på de to somres festligheder var prinsesse Louise Augustas dåb, der blev fejret på dronning Caroline Mathildes 20 års fødselsdag 22. juli 1771. Kongen blev af og til grebet af ødelæggelsestrang, og blandt de ting, det gik ud over, var også havens inventar. I juni 1771 skal han have sønderslået syv statuer.

Efter 1771 forfaldt slotshaven, fordi der ikke blev bevilget penge til vedligeholdelsen, og Pflügger må have følt sig magtesløs overfor udviklingen. Efter hans død som 69 årig i 1793 blev der ikke ansat nogen ny slotsgartner, og haven blev overdraget til forstvæsenet.

HUSET OG DETS BEBOERE

Pflügger havde benyttet sig af dronning Sophie Magdalenes tilbud om gratis grund og byggestøtte, og han havde formentlig tænkt sig at flytte til sit hus, når hans embedstid som slotsgartner ophørte. Imidlertid kunne han leje sit hus ud. Her boede 1771 den italienske kapelmester Guiseppe Sarti med sin berømte trup af operasangere, der optrådte for hoffet.

Da Pflügger kunne blive boende i Kavalerbygningen, solgte han sit hus til kaptajn Jørgen Hiort, der var Danmarks sidste slavehandler. Året for salget er ikke kendt, men det skete formentlig i begyndelsen af 1780'erne. Hiort købte ejendommen, fordi hans hustru stammede fra egnen, og hendes broder, som var købmand ejede nabohuset, Møllergården, som blev nedrevet 1970. Af brandtaksationerne 1781 og 1791 kan man se, at de oprindelige lejligheder er slået sammen til én herskabslejlighed med en fornem sal i husets nordøstlige ende, og at denne sal er forsynet med lærredstapeter. Det nordvestlige køkken er nedlagt, og der er indrettet et par gode værelser mod haven.

Ved brandtaksationen 1810 lyder beskrivelsen: „Hovedbygningen 12 fag eller 26 alen lang, 13 alen dyb, gennemgående kvist 3 fag, og kælder under. Fyrrebindingsværk, ege fodtømmer. Stenhugne sokler, murede vægge, 1 teglsten tyk forneden, til gården og gavlene $\frac{1}{2}$ teglsten tyk. Bygningen teglhængt. Bly skotrender og hængende blikrender for forhuset og trærender til gården.

Huset indrettet: 1 stue på 3 fag med fodpaneler og voksdugs betræk, malet loft og bræddegulv, 1 fyldningsdør, 3de dobbelte fag engelske vinduer.

1 stue på 3 fag med 2de fag dobbelte engelske ramme vinduer, gipsloft, brædde gulv, fodpanel, 3de fyldnings døre.

1 stue på 6 fag med 4 dobbelte fag engelske vinduer, malet bræddegulv, gibsdække med plafond, lærreds betræk, 1 fyldnings dør.

1 forstue med udgangs dobbelt dør, 1 nedgang til kælderen, forklædt med dør, og en forklædt trappe opgang til salen.

1 sovekammer til gården på 3 fag med lærreds betræk, 2 fyldningsdøre, med gibs dække og brystpanel, 2de dobbelte fag engelske vinduer. . . .

1 køkken på 3de fag med gennemgående skorsten, malet loft, tinrækker og hylder. . . .

Kælderen under huset er i 4 afdelinger med døre og 10 fag vinduer med jernstænger.

Ialt 2400 rigsdaler“.

Omkring 1900. Bemærk skræder Jordans skilt og bag ved Slotsgartnerens Hus Villa Krogen før ombygningen.

Ejerrække for Slottsgartnerens Hus

Johan Tobias Pflügger 1764 til engang i 1780'erne

Kaptajn Jørgen Hiort (død 1784) og hans enke til 1793

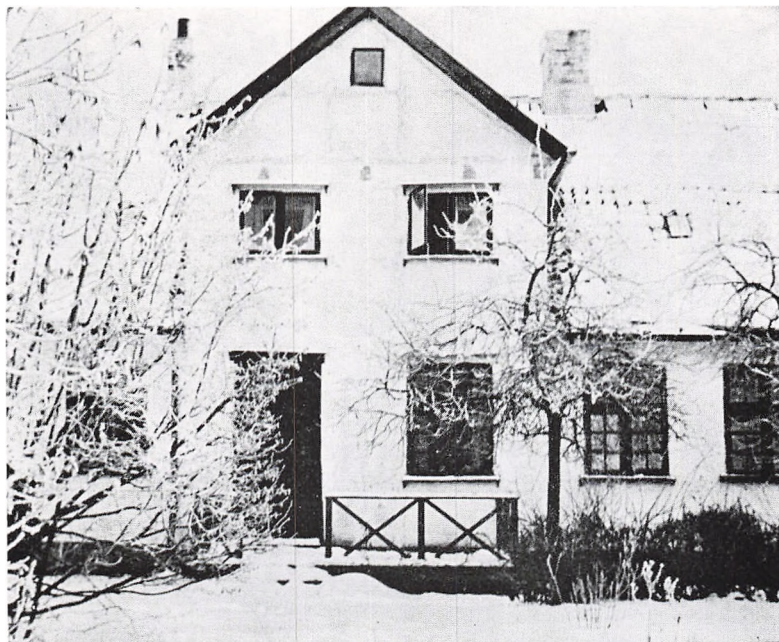
To ejere: Baard og Tønder til	1796
Georg Møller	1796 - 1804
Birkedommer Krejdahl	1805 - 1818
Johan Prætorius	1819 - 1826
Købmand Chr. Olsen	1826 - 1841
Træskohandler Niels Rasmussen og enken	1841 - 1878
Deres arvinger	1878 - 1888
Partikulier H. P. Larsen og broderen Anders	1888 - 1900
Lægen, professor Peter Plum	1900 - 1915
Birkefuldmægtig Gunnar Glarbo	1915 - 1920
Skibsreder, fru Wilhelmine Erlandsen	1920 - 1934
Rutebilejer Th. Wissing	1934 - 1943
Læge H. Henriksen	1943 - 1947
Læge Carl Jul Hansen	1947 - 1964
Frederiksborg amtsråd	1964 - 1976

Til ovenstående skal knyttes enkelte træk, der fortæller lidt om såvel ejere som lejere.

Købmand Chr. Olsen, der købte huset 1826, havde butik i et af stueetagens værelser og lager i kælderen. Senere flyttede købmanden over i et sidehus, og nu blev hovedbygningen indrettet med to lejligheder, som blev udlejet til læge J. A. G. Hartmann og birkefuldmægtig, senere dommer Jens Levinsen.

1865-85 havde postmester Sv. Emilius Svendsen lejlighed, postkontor og telegrafstation (sidstnævnte var noget nyt i byen) i stueetagen. 1873 lejede skrædermester Jordan en del af stueetagen og en del af kælderen til lejlighed og værksted. Han var tysk og talte med accent, og var ofte genstand for drillerier fra håndværkerne i Lillegade, der var en typisk håndværkergade.

Professor Peter Plum, ejer 1900-1915, var en af landets mest ansete overlæger med tjeneste på Rigshospitalet. I 1909 lejede

Ca. 1915. Havesiden med nyindrettet havedør. Bindingsværket er overkalket.

han en del af sit hus ud til birkefuldmægtig Gunnar Glarbo, som var ejer en kort årrække, før han blev politimester i Viborg. Han var meget afholdt i byen. Hans børn har bevaret mange rige minder om barndomsårene i Slotgartnerens Hus, og fra Marie Louise Bang, Fredensborg, og Niels Erik Glarbo, Mern, findes nedskrevne erindringer herom i Hørsholm Egns Museums arkiv.

Rutebilejer Th. Wissing, ejer 1934-43, foretog betydelige istandsættelser, fik malet et nyt navn „Fuglsanghus“ på facaden. Huset blev fredet, som det dengang hed i klasse B, d.v.s. fredning af husets ydre. Det er formentlig også i Wissings ejertid, at bindingsværket i gavle og på havesiden er blevet trukket op med tjære.

1947 blev huset købt af læge Carl Jul Hansen, som havde sin bolig og praksis her til 1966. Han lejede huset i to år af Frederiksborg amtsråd.

Baggrunden fra amtsrådets køb var, at Rungstedvej skulle føres

Lillegade 1936 med Fuglsanghus for enden af gaden. Omtrent på dette tidspunkt blev huset fredet.

Fuglsanghus ved Kammerrådensvej 1965. I forgrunden sidehuset. En lav mur forbinder sidehus med hovedbygning. Muren fortsætter på den anden side af Fuglsanghus, hvor den adskiller gade og gårdsplads. Bag Fuglsanghus ses Villa Krogen.

videre mod vest, hen over Fuglsanghus og ud til de store hovedveje vest for Hørsholm. Efter at Jul Hansen var flyttet, blev Fuglsanghus lejet af Hørsholm kommune til administrationen, først til socialforvaltning, senere til skoleforvaltning.

Efter at planerne om forlængelsen af Rungstedvej var vedtaget, blev fredningen af Fuglsanghus ophævet ved skrivelse af 18. april 1964. Der rejste sig straks røster for at bevare huset ved flytning. Museumsforeningen for Hørsholm og Omegn tog initiativ til oprettelse af Fuglsanghusudvalget, og amtsrådet gav foreningen løfte om materialerne, når huset engang skulle fjernes.

Forfatteren Harald Herdal, som boede i Hørsholm, gik stærkt ind for en flytning af huset. Han skrev 27. marts 1964 i Frederiksborg Amts Avis:

„Fuglsanghus ligger for enden af Lillegade i Hørsholm. Ingen, der har sans for gammel bygningskunst, har kunnet undgå at bemærke det og glæde sig over det. Den der er mere fortrolig med byen ved, hvor kønt huset virker ved aften, når en enkelt gadelyste i dets nærhed er tændt og det gamle hus i sin ensomhed sy-

nes at rumme al provinsens ro og hygge, det forsvundne. Men det er mere end en idyl fra fortiden. Med sine simple, rolige, men velovervejede proportioner er huset et stykke bedårende arkitektur fra de tider, da man byggede smukt“.

Besigtigelse af Fuglsanghus ved mødet 12. oktober 1965, da det blev besluttet at bevare huset ved flytning. I forgrunden i profil ses hr. og fru Jul Hansen.

FUGLSANGHUS ER VÆRD AT BEVARE

Sv. Jørgensen, som var borgmester i Hørsholm og medlem af Frederiksborg amtsråd, var den første, der udkastede tanken om at bevare Fuglsanghus ved flytning. I december 1963 drøftede han spørgsmålet med museumsleder H. C. Rosted. De var helt enige, også om at huset burde flyttes hen ved siden af Hørsholm Egns Museum i det kvarter af bygninger, som var opført i første halvdel af 1700 tallet som stalde, avls- og beboelsesbygninger til Hirschholm Slot. På det sted, hvor man kunne tænke sig Fuglsanghus genopført, ligger imidlertid en bygning, der engang har været vognremise til slottet, opført ca. 1720, helt ombygget, og som i 1963 blev brugt til husvildebolig.

Den første offentlige omtale af Sv. Jørgensen og Rosteds idé blev givet i en helsides artikel af Tage Christiansen i Politiken 28. december 1963 med overskriften: „Dejligt hus reddes fra at blive ofret for trafikken“. Bestyrelsen for Hørsholm Egns Museum støttede ideen, og museumsforeningens generalforsamling 29. april 1964 henstillede til Hørsholm kommunalbestyrelse at flytte Fuglsanghus til Sdr. Jagtvej 4 og benytte det til en hårdt tiltrængt udvidelse af Hørsholm Egns Museum. Museets bestyrelse tog initiativ til at få Fuglsanghus besigtiget af Det særlige Bygningssyn, ved dr. Roussel, og 18. november forelå en skrivelse fra bygningssynet til kommunalbestyrelsen, hvori det anbefales at søge huset bevaret ved flytning.

I februar 1965 vandt tanken om at flytte Fuglsanghus fuld tilslutning på generalforsamlingen i den lokale turistforening, og den lokale presse bakkede stemningen op. Tiden var nu moden til at oprette „Udvalget til bevaring af Fuglsanghus ved flytning“. Udvalget kom til at bestå af repræsentanter for Frederiksborg amtsråd, Hørsholm kommunalbestyrelse, Hørsholm Distrikts økonomiske Selskab, Håndværkerforeningen for Hørsholm og Omegn, Arbejdernes Fællesorganisation, Turistforeningen for Hørsholm og Omegn, Naturfredningsforeningens lokalkomité, Grundejer- og Kommunalforeningen for Hørsholm Sogn, Grundejerforeningen for vestre Distrikt samt af hele bestyrelsen for Hørsholm Egns Museum. Som enkeltpersoner med særlig interesse for sagen indtrådte læge Jul Hansen og forfatteren Harald Hørdal.

Udvalget holdt sit første møde 12. oktober 1965, hvor Fuglsanghus blev beset ude og inde under ledelse af Jul Hansen og frue. Der blev givet tilsagn om økonomisk støtte fra Hørsholm Distrikts økonomiske Selskab og Hørsholm Egns Museum, og om at amtsrådet ville overlade museumsforeningen huset til nedrivning, når det engang blev aktuelt. Et forretningsudvalg, der skulle skaffe tilladelser fra myndighederne og penge til genopførelsen,

blev udpeget: Leif Hartmann fra Håndværkerforeningen, Aksel Poulsen fra Grundejerforeningen samt H. C. Rosted og P. Chr. Nielsen fra museets bestyrelse.

I 1965 ventede man, at vejanlægget ville blive udført i 1968, og udvalget ansøgte om støtte fra fonds og legater, og pr. 26. september 1966 gav Fonden til Fædrelandets Vel efter anbefaling fra Selskabet for Bygnings- og Landskabskultur tilsagn om at bevilge 100.000 kr. Til ansøgningerne var det vigtigt at have en idé om, hvad flytningen ville koste, og der blev givet overslag fra arkitekt Kirk fra Frilandsmuseet, bygningsinspektør Esmarch Poulsen fra Hørsholm kommune og arkitekt Leif Hartmann. Man skønnede, at beløbet ville blive mellem 200.000 og 300.000 kr. Hørsholm kommune begyndte at henlægge 25.000 årligt til formålet, og Frederiksborg amtsråd bevilgede 5.000 kr. til nedrivning.

Det viste sig snart, at vejanlægget ville blive udsat, og Hørsholm kommune lejede Fuglsanghus. Det var med en vis resignation, at Fuglsanghusudvalget stillede sit arbejde i bero, selv om man samtidig så, at udsættelsen kunne medføre ændringer i anlægsplanerne for vejen, og dermed en mulighed for at bevare Fuglsanghus på stedet.

I 1967 udgav Grundejerforeningen H. C. Rosteds „Slotsgartnerens Hus“ som jubilæumsbog. Bogen betød overordentligt meget for udbredelsen af kendskab til og interesse for huset.

Billederne s. 13:

Øverst: I det tidlige forår 1976. Pudsen er banket af en del af facadens bindingsværk ved de arkitektstuderendes undersøgelser.

Nederst: I juni 1976. Husets haveside med det optrukne bindingsværk, der på steder er rådnet bort og erstattet med sten. Nedtagningen af huset er så småt begyndt.

FLYTNING AF FUGLSANGHUS FORBEREDES

I 1974 vedtog Frederiksborg amtsråd, at Rungstedvejs forlængelse skulle gennemføres i de nærmeste år, og 18. april 1974 mødtes Fuglsanghusudvalget for at drøfte situationen. I mødet deltog repræsentanter for amtsråd, kommunalbestyrelse og administrationerne. Direktør Kærn fra amtets tekniske forvaltning gjorde rede for de muligheder og den ekstra udgift en anden vejføring ville medføre. En sådan ændring af vejens forløb var imidlertid i strid med Hørsholm kommunes byplan og de på dette grundlag udarbejdede byggeplaner. Man fastslog, at Fuglsanghus kun kunne bevares ved flytning, og selv om udgiften til genopførelsen nu blev anslået til ca. 900.000 kr., var der enighed om, at man burde søge at skaffe det nødvendige beløb. Den planlagte vejføring skabte en kraftig debat, såvel på borgermøde som i bladene og fremkaldte protestskrivelser. Modstanderne mod vejen inddrog bevaring af Fuglsanghus på stedet som et vigtigt moment. Fler-tallene i kommunalbestyrelse og amtsråd gik imidlertid ind for at gennemføre vejen efter den oprindelige plan, og amtsrådet forhøjede sit bidrag til opmåling og nedtagning af Fuglsanghus til 25.000 kr.

Efter råd fra arkitekt Kirk, Frilandsmuseet, satte Fuglsanghusudvalgets forretningsudvalg sig i forbindelse med arkitekt H. H. Engqvist, Kunstakademiets afdeling for nordisk arkitekturhistorie og restaurering, og henvendelsen resulterede i, at 12 studerende fra akademiet under ledelse af Engqvist og arkitekt Mette Pihler gik igang med detaljerede opmålinger og undersøgelser af Fuglsanghus som studieopgave i efteråret 1975. Tegninger, fotos og notater fra undersøgelsen, som er udført uden udgift for Fuglsanghusudvalget, findes på Kunstakademiet.

En oversigt over Kunstakademiets undersøgelser blev givet af arkitekt Engqvist og de studerende ved en udstilling af tegninger og fotografier 2. april 1976 på Villa Krogen på Kammerrådensvej. Det fremgik af forhandlingerne, hvori deltog repræsentanter fra amt og kommune, at Fuglsanghus' bevaringstilstand var bedre end forventet, og at huset er af så stor arkitekturhistorisk værdi, at det bør genopføres. For de studerende blev undersøgelserne betegnet som særdeles lærerige, og fire af dem deltog den følgende sommer i opmåling og nedtagning af Fuglsanghus.

Amtsrådet havde sat 1. august 1976 som frist for fjernelse af Fuglsanghus. Det var vigtigt at få erfarne folk til at foretage opmåling og nedtagning med genopførelse for øje, og det var atter arkitekt Kirk, som satte os på rette spor. Fra Frilandsmuseet kendte han tømremestrene Ejler og Tage Jensen, fader og søn, og de påtog sig personligt at udføre arbejdet med fire stude-

Juni 1976 – Nedtagningen af huset er godt igang ligesom vejarbejderne i baggrunden.

rende som medhjælpere. De nåede at blive færdige, en uge før fristen udløb, men det kostede anstrengelser og sved. Ejler og Tage Jensen lærte huset og dets enkelte dele at kende til bunds, og de kom til at holde af det, så de også påtog sig at udføre tømrerarbejdet, som er alfa og omega i et bindingsværkshus, ved genopførelsen. Tømmeret fra etageadskillelser og bindingsværket blev transporteret til haven bag Hørsholm Egnsmuseum, medens vinduer og døre blev kørt til Mortenstrupsgård. Fuglsanghus blev „lagt i mølpose“, og det store spørgsmål var: Hvornår er der skaffet penge nok, til at genopførelsen kan begynde?

GENOPFØRELSE AF SLOTSGARTNERENS HUS

Det skal straks anføres, at Fuglsanghus i det følgende får sit gamle navn: Slotsgartnerens Hus, på grund af den byggeplads, man valgte.

Ved mødet 18. september 1974 blev der udpeget et forretningsudvalg, der skulle skaffe penge og forestå genopførelsen af Slotsgartnerens Hus. Udvalget supplerede sig med Hørsholm kommunes repræsentanter og kassereren i museets bestyrelse. Det kom herefter til at bestå af:

Fhv. borgmester Sv. Jørgensen – repræsentant for Hørsholm kommune, udtrådt i november 1980,
Gårdejer Chr. Møller - formand for Hørsholm Distrikts økonomiske Selskab,
Arkitekt Leif Hartmann, senere afløst af tømrermester Jens Venø Nielsen - Håndværkerforeningen for Hørsholm og Omegn,
Museumsleder, cand. jur. Torben Topsøe-Jensen, Hørsholm Egns Museum,
Fuldmægtig Ole Hollænder, kasserer, Hørsholm Egns Museum,
Cand. jur. Ingrid Vissing, kommunens repræsentant i museet,
Oversætter Ellen Danstrup, kommunens repræsentant i museet,
Lektor P. Chr. Nielsen, formand for Hørsholm Egns Museum og for Fuglsanghusudvalgets forretningsudvalg.

Ole Gulbrandsen, Folehavevej 5 i Hørsholm, blev antaget som arkitekt, og til byggeudvalg udpegedes bygningsinspektør Esmarch Poulsen af Hørsholm kommune og Sv. Jørgensen og P. Chr. Nielsen af forretningsudvalget. Tømrermester Ejler Jensen har deltaget i de fleste møder, såvel i forretningsudvalg som i byggeudvalg.

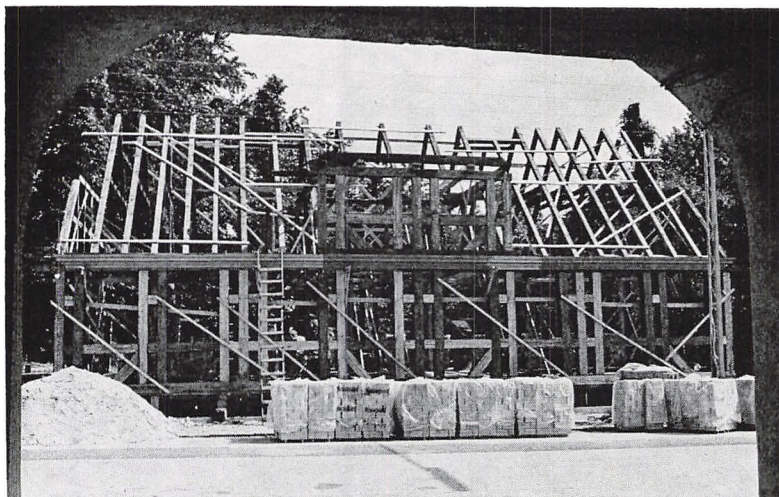
Der havde selv sagt hævet sig røster, der udtalte sig skeptisk om flytning af Slotsgartnerens Hus, eller endog protesterede, fordi man ikke anså huset for værd at ofre penge på. De udtalelser, der var givet fra sagkyndig side, særlig fra Kunstakademiet, Det særlige Bygningssyn og Selskabet til Bygnings- og Landskabskultur, samt bevillingen på 100.000 kr. fra Fonden til Fædrelandets Vel, og den velvillige indstilling, som de fleste af kommunalbestyrelsens medlemmer indtog, gav forretningsudvalget mod til at tage opgaven op med optimisme.

Lige siden 1963 havde det været planen, at „ofre“ den gamle vognremise på Sdr. Jagtvej 4 og genopføre Slotsgartnerens Hus på tomt. Spørgsmålet om at finde en anden byggeplads var også blevet rejst, idet man kunne frygte, at Slotsgartnerens Hus ville

blive for dominerende i forhold til de andre bygninger på Sdr. Jagtvej. Vognremisen var bygget ca. 1720, Slotsgartnerens Hus 1764. Den ivrigste forkæmper for at bevare vognremisen og dermed kvarteret urørt var arkitekt Allan Just Møller, og hans ihærdige bestræbelser medførte, at Hørsholm kommunalbestyrelse,

Restaurering og udlægning af facadens bindingsværk i haven bag den gamle vognremise på Sdr. Jagtvej 4. Til venstre Tage, til højre Ejler Jensen.

2. august 1979 – Tømmeret er rejst ved Gammel Hovedgade.

støttet af professor Palle Suenson fra Selskabet for Bygnings- og Landskabskultur, rettede en kraftig henstilling til Fuglsanghusudvalget om at finde en anden byggeplads.

I august 1977 forelagde Palle Suenson en plan for genopførelse i det nordvestlige hjørne af Hørsholm slotshave, udarbejdet af arkitekt Jørn Langvad. Ideen om at bygge her var først udkastet af daværende formand for Håndværkerforeningen, Ole Mathiasen.

Hørsholm kommune henvendte sig nu til Skovstyrelsen som ejer af Hørsholm slotshave under Hørsholm skovdistrikt, og efter at fredningsmyndighederne havde givet deres tilladelse, købte Hørsholm kommune en byggegrund her. Efter flytning af en hovedvandlektion og træfældning var grunden klargjort i oktober 1978. Pr. 7. august s. å. var der lyst bevaringsservitut på „den i klasse B fredede ejendom Fuglsanghus, der genopføres på matr. nr. 17 a, Hørsholm“.

Pr. 14. november 1977 havde Fredningsstyrelsen bevilget 350.000 kr. af sin beskæftigelsesbevilling. Hørsholm kommune frigjorde det beløb, der var henlagt, og gav nybevilling, ialt 275.000 kr. Med de 100.000 fra Fonden til Fædrelandets Vel og de mindre beløb fra det økonomiske selskab og museet rådede Fuglsanghusudvalget over godt 700.000 kr. ved nytår 1978.

I løbet af vinteren og foråret 1978 udarbejdede arkitekt Guldbrandsen plan og overslag over udgifterne ved genopførelsen af Slotsgartnerens Hus. De nødvendige tilladelser fra Fredningssty-

relsen og Hørsholm kommune blev givet, og 23. maj 1978 begyndte Ejler og Tage Jensen at restaurere tømmeret. Guldbrandsen havde sat som betingelse for at påtage sig ledelsen af byggeriet, at de to tømrermestre var med i arbejdet.

I december 1978 blev grunden støbt, i løbet af vinteren og foråret 1979 blev tømmeret gjort færdigt. I løbet af sommeren blev tømmeret opstillet, og derefter påbegyndtes murerarbejdet. 21. september afholdtes et lidt forsinket rejsegilde for håndværkerne, og samtidig benyttede forretningsudvalget lejligheden til at præsentere huset for kommunalbestyrelsen, Det særlige Bygningssyn, bidragsydere og andre interesserede. Arbejdet er siden skredet langsomt, men støt fremad, og Slotsgartnerens Hus kan forventes færdigt i december 1980.

Når byggeriet er færdigt, anser Fuglsanghusudvalget sin opgave som afsluttet, og Slotsgartnerens Hus vil blive overladt Hørsholm kommune til kulturelle formål.

Ved indretningen af huset blev der lagt vægt på, at det i fremtiden skal tjene kulturelle formål, såsom udstillinger fra kommunens kulturelle forvaltning og museet, møder, foredrag, undervisning m. m. Det skal desuden være hjemsted for Hørsholm Egns Museums arkiv og Håndværkerforeningen. Der er kælder under hele huset, og en del af den skal bruges til magasin for museet. På førstesalen er indrettet en lejlighed til en person, som skal være vicevært.

Da Fuglsanghus lå på Kammerrådensvej var facaden pudset oven på bindingsværket, medens bindingsværket i gavle og til havesiden var trukket op. Bindingsværket i facaden viste sig at være kraftigt og velbevaret, og man fandt, at det ville være synd at dække det med et pudslag. Der var endda en udbredt stemning for at få det trukket op. Fredningsstyrelsen har den endelige afgørelse i sådanne sager, og styrelsen bestemte, at facaden skulle være ensfarvet, og begrundede sin beslutning med: at facadens bindingsværk aldrig har været trukket op, og at man i gamle dage ikke brugte at trække bindingsværket op i Nordsjælland, samt at en afstolpning af facadens kraftige bindingsværk ville forstyrre den ro, der hviler over huset. 7. november 1980 afholdtes møde om bindingsværket. Resultatet blev et kompromis, idet man fra Fredningsstyrelsen fastholdt, at huset efter genopførelsen skulle stå med ensfarvet gul facade, men man åbnede samtidigt mulighed for senere at tillade en optrækning af bindingsværket.

Nedennævnte firmaer har medvirket ved byggeriet:

Arkitekt: Guldbrandsen, Harald, Sand Kirk, Lavendelstræde, København,

Ingeniør: Hugo Lindhardt, Amagertorv, København,

Landinspektør: Børge Hansen og Lars Gottlieb, Hørsholm,

Jord- kloak og betonarbejdet: Alex I. Hansen og Søns efterfølger, Hørsholm,

Murerarbejdet: Helge Larsen og Søn, Hørsholm,

Tømrer- og snedkerarbejdet: Ejler og Tage Jensen, Virum,

V.V.S.- og blikkenslagerarbejdet: Børge H. Petersen og Søn, Hørsholm,

Smedearbejdet: S.E.S. Facader, ved Svend Erik Skov, Hørsholm,

Stukarbejdet: H. G. Thomsen, Dansk Stuk, Birkerød,

Elarbejdet: Bent Andersen, Hørsholm,

Gulvbehandling: Hummels Gulvafhøvling, Rungsted,

Glarmesterarbejdet: Kenth Bruun, Hørsholm,

Malerarbejdet: E. Jersild, Hørsholm,

Brolægning, stensætning, terrænarbejdet: Arne Andersen, Rungsted.

Slotsgartnerens Hus er genopført som en fredet bygning med tilskud fra staten, og som repræsentant for Fredningsstyrelsen har arkitekt Kurt Rosenkrans Høyer udøvet kontrol og vejledning ved byggeriet.

Men håndværkerne skal betales for materialer og arbejde, og de 200.000 - 300.000 kr., som blev anslået til genopførelsen i 1965 var ikke nok, heller ikke de 900.000 kr., som blev skønnet i 1974. Byggeriet kommer til at koste ca. 2,2 million kr., og disse penge skulle forretningsudvalget fremskaffe i form af tilskud fra Hørsholm kommune, staten, fonds, legater, pengeinstitutter m. m.

Forretningsudvalget har indsendt mange ansøgninger, og der er modtaget adskillige afslag, hvori man beklager ikke at være i stand til at støtte opgaven. Det skal dog fremhæves, at Fuglsanghussagen har mødt stor velvilje, og at en del af denne velvilje har givet sig udslag i bevillinger til genopførelsen af Slotsgartnerens Hus, således som det fremgår af nedenstående liste over donatorer:

Billederne s. 21

Øverst: 13. september 1979. Ejler og Tage Jensen lægger de øverste taglægter op.

Nederst: 11. oktober 1979. Murerne er i gang med fugning af stenene i kvisten. Fra venstre mod højre ses Erik Møller, Benny Larsen og Theodor Wovereit.

Tilskud til nedtagning, beskrivelse, opmåling og byggegrund:

Frederiksborg amtsråd - de brugbare materialer ...	25.000 kr.
Hørsholm kommune - udgifter til nedtagning ca....	60.000 kr.

samt gratis byggegrund.

Under byggeriet er modtaget tilskud til genopførelsen:

Staten, gennem Fredningsstyrelsen	500.000 kr.
Hørsholm kommune	500.000 kr.
Fonden til Fædrelandets Vel, 3 x 100.000 kr.	300.000 kr.
Augustinusfonden, 20.000 + 10.000 kr.	30.000 kr.
Carl Lemvig-Müllers Fond	20.000 kr.
Dronning Margrethes og Prins Henrik's Fond	5.000 kr.
Vallø Stift	2.000 kr.
Sparekassen SDS, 5 x 10.000 kr.	50.000 kr.
Sparekassen Bikuben	40.000 kr.
Den danske Bank, 2 x 25.000 kr.	50.000 kr.
Håndværkerforeningen for Hørsholm og Omegn ..	100.000 kr.
Hørsholm Distrikts økonomiske Selskab	5.000 kr.
Hørsholm Egns Museum	20.000 kr.
	<hr/>
	1.622.000 kr.

Til udbetaling, når huset er genopført og godkendt af Det særlige Bygningssyn, er bevilget:

Sonningfonden, 100.000 + 50.000 kr.	150.000 kr.
H. J. Henriksens Fond	12.000 kr.

Til rådighed for genopførelsen 1.784.000 kr.

Hertil kommer Hørsholm kommunes garantium .. 500.000 kr.
bevilget på vilkår: beløbet vil kun blive anvendt i det omfang, der ikke kan skaffes midler fra anden side.

Af andre gaver kan nævnes, at Østifternes Haveselskab i Frederiksborg amt ved konsulent Hans Petersen gratis har udarbejdet forslag til anlægget omkring huset, en plan, der dog endnu kun delvis er gennemført, og at der fra Forskningscentret og Hørsholm kommune er givet tilladelse til gratis at afhente kampesten og brosten til stengærde og evt. brolægning.

Efter sit møde med borgmester Sv. Jørgensen 10. december 1963 skrev H. C. Rosted til bestyrelsen for Hørsholm Egns Museum: „Huset er en smuk bygning i sen barokstil. Man står nu overfor enten at lade en bulldozer køre det ned eller flytte huset.

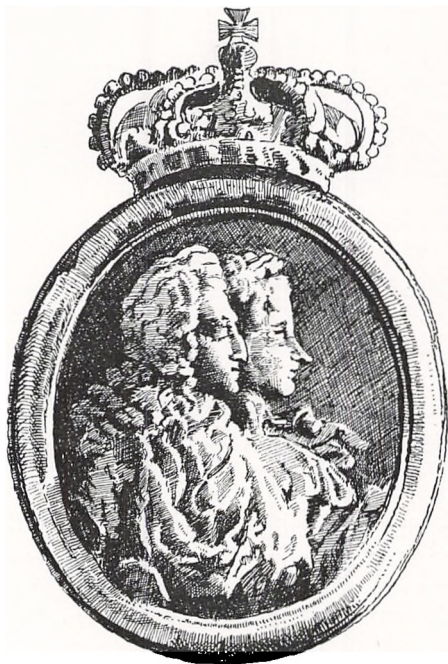
August 1980. Gartnerne er i gang med brolægning af indkørselen.

Eftertiden vil bebrejde os, hvis vi lader det smukke hus forsvinde. Man vil betragte det som vandalisme og mangel på forståelse af gamle bygningers værdi“.

Dronning Sophie Magdalene gav i begyndelsen af 1760'erne sin slotsgartner gratis grund og byggestøtte til at opføre et solidt og smukt hus, som lå uforstyrret i over 200 år. Huset måtte falde for vor tids voldsomme udvikling af trafikken. Samme dronning har udtalt, at „smukke bygninger gør et land ære“. Et af datidens prægigste bygningsværker var Christian VI's og Sophie Magdalenes Hirschholm Slot, som blev jævnet med jorden 1810-12. Bortset fra husene i det gamle slotskvarter ved Folehavevej, er Slotsgartnerens Hus den eneste bygning, der er tilbage fra den by, der blev grundlagt ved slottet.

Det blev vor tids opgave at „redde“ huset, og takket være økonomiske tilskud fra mange sider, forståelse hos de offentlige myndigheder samt en dygtig indsats fra håndværkerne er det lykkedes.

Dronning Sophie Magdalene støttede sin slotsgartner, da han byggede hus i 1764. Samme dronning oprettede Vallø Stift, hvor Dronning Ingrid er protektrice. Det føltes som et opmuntrende nik fra oven fra selve Sophie Magdalene, da Fuglsanghusudvalget modtog støtte fra Vallø. Også vor nuværende dronning har gennem Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond ydet støtte til Slotsgartnerens Hus.

Christian VI og Sophie Magdalene. Detalje fra brændeovn fra omkr. 1730, opstillet i Slotsgartnerens Hus.

Til foranstående oversigt er benyttet H. C. Rosted: „Slotsgartnerens Hus“ udg. 1967 af Grundejerforeningen for Hørsholm sogn.

Arkivalier på Hørsholm Egnsmuseums arkiv.

Forhandlingsreferater og korrespondance vedr. Fuglsanghus 1963-1980, der vil blive placeret på Hørsholm Egnsmuseums arkiv.

November 1980

P. Chr. Nielsen

MUSEUMSFORENINGEN FOR HØRSHOLM OG OMEGN

er støtteforening for *Hørsholm Egns Museum*, Sdr. Jagtvej 2, 2970 Hørsholm, tlf. (02) 86 07 11.

Foreningen vælger fire repræsentanter til museets bestyrelse, medens fem bestyrelsesmedlemmer udpeges af byrådene inden for det gamle Hørsholm amt, dvs. de gamle sogne: Birkerød, Blovstrød, Hørsholm og Karlebo, og et bestyrelsesmedlem vælges af Hørsholm Distrikts Økonomiske Selskab.

Museumsforeningen udgiver et årsskrift, der tilsendes medlemmerne gratis, arrangerer ture og foredrag. Medlemmerne har gratis adgang til Hørsholm Egns Museum. For 1980 er årskontingentet 25 kr., for pensionister 15 kr.

Indmeldelse kan finde sted hos formanden, *P. Chr. Nielsen*, Folehavevej 21, 2970 Hørsholm, tlf. (02) 86 10 49.

Besøg Hørsholm Egns Museum. Åbent daglig - undtagen mandag - kl. 13.00-16.00 fra 1. maj til 31. oktober. I vinterhalvåret åbent søndag og onsdag kl. 14.00-16.00.